

Grusinerne og russerne

Bakgrunnen for Berias fall

Beria er grusiner og altså landsmann av Stalin. I Vest-Europa bruker man folkenavnet georgier, men det er ikke riktig. Russerne kaller Stalin og hans landsmenn grusinere, mens disse på sitt eget språk kaller seg karthveler. — I Kaukasia fins der altså ikke noe land Georgia, men vel Karthvelia eller Grusia. — Man må til Amerika for å finne Georgia som er en av de mange stater i USA.

Der grubles i disse dage meget over hva den mektige Beria's fall betyr. Fra å være den fryktede leder for Sovjets hemmelige politi og nr. 2 i rekken av Sovjets spisser med Malenkov som nr. 1, er han nu redusert til en gemen, arrestert forbryter som får matkoppen inn gjennom en luke i døren.

Hvorfor ble han styrtet?

Det eneste sikre er at Malenkov ikke likte ham, og her bør man være oppmerksom på et ganske viktig punkt:

Lenin var til nød russer, idet han skal ha arvet adskillig uregjerlig blod fra tatariske forfedre. — Men hverken Stalin eller Beria er russere. — Begge kommer fra et kaukasisk folk som Russland heiseret for halv annet hundre år siden, og som altså med russiske øyne var husmenn i det russiske rike.

Det er ikke å vente at et så

sterkt nasjonalt-tenkende folk som russerne, med sin mektige historie gjennom tusen år, skal ha vært særlig begeistret over å bli styrt av kaukasiere. Og det kan tenkes at særlig hæren har likt seg dårlig. Som i andre land, har naturligvis også i Sovjets garnisoner kveldens samtaler offise-

Forts. side 8

Britiske fantasier!

Det er noe som heter politisk stimulans, og her har vi et slående eksempel, sendt ut av Ass. Press 22. juli i år fra Oxford:

«Sir Harold Nicholson, et tidligere Labour-medlem av Underhuset, antydet idag at de skandinaviske land og Nederland før eller senere vil bli medlemmer av Det britiske samvelde.

— Det kommer ikke til å hende så lenge jeg lever, sa han i et foredrag til utenlandske sommerskolestudenter, men jeg tror at i deres levetid vil samveldet bli utvidet, og helt uventede folk vil slutte seg til det.

Hvis Holland og de skandinaviske land kommer til, kunne de beholde sine egne monarkier, men de måtte selvsagt anerkjenne dronningen som øverste skikkelse og overhode for denne familien av nasjoner, sa Nicholson.»

Demokratiet

I det sanne demokrati — som det så smukt heter — er det en av de bærende idéer at kvantiteten har prioritet foran kvaliteten. Når demokratiet skal kære sin ledelse, så veier de små firkantede stemmesedler i valgurnene utelukkende i kraft av sitt antall. I retning av demokratisk innflytelse er de alle fullt ut likeverdige — enten de stammer fra en intelligent og samfunnsbevisst professor eller fra en senil og sløvet legdekall. På valgets dag — i demokratiets høytidsstund — har Universitetets rektor, dr. Frede Castberg, ikke det spørmer innflytelse på forholdene enn stakkars tomsete Berntinus Elisæussen på Roterud pleiehjem! Slik — og ikke anderledes — formes grunnlaget for Det Sande Demokrati!

Nå var det jo å håpe at intelligensen var en såvidt almen artikkel at den dominererte toskeskapen og uvitenheten. Men i så måte har en jo ikke just gjort de mest overbevisende erfaringer. Gulbrand Lunde hadde i sin tid gitt et adekvat uttrykk for de rådende forhold ved å konstruere begrepet «masse-toskeskap», og selv på godt demokratisk hold synes man å ha måttet erkjenne dette ordets berettigelse. Hør bare hva Arnulf Øverland uttalte i et foredrag i Gøteborg i februar 1946:

«Menneskene utvikler gjen-nemgående bare en liten brøkdel av sin åndelige kapasitet. Kulturen preges og bæres av et fåtall, og massen befinner seg fremdeles i middelalderen. Kjennskap til bilmotorer er utbredt. Man kjenner navnene på filmens og sportens stjerner, utenom dem er det natt. De fleste holder en avis, men de leser den ikke alltid. Bare den kolorerte presse når frem. Det kalles åndssnobberi å si slikt. Det er meget værre. Det er den bitre sannhet.»

Det norske demokratiet har grunn til å føle seg godt forsikret!

H. G.

Aulabrannen og

tyskernes aksjon mot universitetet

«Hvis vi ikke hadde fått den brannen, så ville det ha ruslet og gått»

Av professor ADOLF HOEL

Universitetets høyt fortjente sekretær gjennom en lang rekke av år, Magne Hagen, fylte nylig 70 år og ble i den anledning intervjuet av Nationen. På intervjuerens spørsmål om Aulabrannen var oppklart svarte herr Hagen:

«Mange har trodd det var brannen som foranlediget at tyskerne gikk til aksjon mot studentene. Men etterpå har det vist seg at tyskerne allerede før brannen hadde bestemt seg for en slik aksjon dagen etter brannen. Noen provokasjon var nok ikke brannen, det hadde ikke tyskerne behov for. Det var vel nærmest en «løsgjenger»-organisasjon som ved et tilfelle satte før på akkurat dagen for tyskerne hadde bestemt seg for å ta studentene.»

Noen kilde for sine opplysninger gir herr Hagen ikke.

Herr Hagen har utvilsomt avgitt denne erklæring i god tro, men den er ikke desto mindre uoverensstemmende med de faktiske forhold og

bør ikke stå uimotsagt. Det foreligger sikre beviser for at det var denne brannen natten mellom den 27. og 28. november 1943 som utløste den tyske aksjon mot Universitetet og studentene den 30. november.

Jeg vil her først og fremst hen-vise til dr. Alfred Hühnhäuser's grundige dokumentasjon i to artikler i Samtiden for 1948, helte 5 og 6. Dr. Hühnhäuser var under krigen leder av Reichskommissariatets avdeling for skole og utdanning. Denne hadde med alt undervisningsvesen å gjøre og dermed også Universitetet. Om hans ivaretagelse av norske interesser foreligger meget anerkjennede erklæringer fra professorene Monrad-Krohn, Halvor Solberg, Seip og fra biskop Berggrav. Om hans objektivitet kan ikke herske den ringeste tvil. Artikkelen om Aulabrannen er skrevet etter tilskynnelse av professor Seip, som

Forts. side 8

Hvorfor ikke Frontkjemper-organisasjon?

Et fornuftig innlegg i «Fritt slag»

Arbeiderungdommens blad «Fritt Slag» har i rubrikk som heter «Hva jeg mener» og 4. juli bragte denne følgende artikkel av Hans Arnesen:

For en tid siden ble det i «8. mai» (d. v. s. Folk og Land) fransatt forslag om dannelse av en organisasjon for tidligere frontkjemper.

Forslaget hadde typisk militært preg, og var rettet til de forhenværende norske soldater og offiserer på Østfronten.

I et par av våre dagsaviser ble det tatt til ordlyd mot forslaget. Den vanlige fornærmede tonen over for alt som kommer fra «landssvikerhold» er tatt på, og forslaget skal tydeligvis nedslaktes eller ties i hjel.

I forslaget var det gitt uttrykk for at organisasjonens første oppgave skulle være å ta seg av de etterlatte etter tidligere frontkjemper, samt føre de overlevende sammen og støtte dem i deres anstrengelser for å bli godtatt igjen i samfunnet.

Hvorfor ikke støtte tiltaket, i stedet for å motarbeide det med påtatt selvgod mine og patriotiske englevinger?

Alle krigsvenner og barn etter fæ-

ne får her i landet som i andre land støtte av det offentlige. Vi lever i en framvoksende og stadig sterkere velferdsstat, som i virkeligheten er målet med hele sosialismen. Konsekvensen av erkjennelsen av Velferdsstatens berettigelse skulle synes å være at alle i samfunnet skal støttes når de trenger det. Intet samfunn er dessuten tjent med en misfornøyd gruppe som kjemper en innbitt, men forgjeves kamp for å komme tilbake til samfunnet etter et feiltrinn. Dette er heller ikke i pakt med vårt syn på samfunnet og de av dets borgere som ikke hele tiden har maktet å holde den jevne middelvei.

Et barn eller en enke etter en tidligere frontkjemper trenger like god mat og klær som en vanlig fallen soldats etterlatte. Og i det store og det hele bør da dette syn, det objektive, legges til grunn for vår politikk, ikke et subjektivt grinebitersyn som ikke er i stand til å forbli upåvirket av utenforliggende hensyn.

En organisasjon av tidligere frontkjemper har like stor berettigelse som organisasjoner av tidligere Sverigefarere og Grini- eller Sachsenhausenfanger. Dens formål er i

Forts. 8

En seiglivet skrøne

Påstanden om de 6 mill. jøder, som fandt døden under Hitlerstyret, går stadig igjen og blir selvsagt trodd i kraft av gjentagelsens hemmelighet. Bladet «Aufbau» skriver imidlertid at etter statistikken var det før krigen 15—16 mill. jøder i hele verden, og etter siste statistikk er det nå 15,3 mill. jøder i verden. I Tyskland var det, da Hitler tok makten, 540 000 jøder. Derav utvandret 317.000 og mens Hitler regjerte døde ialt 68000

jøder. Det er et høyere tall enn normalavgang tilsier, men dødeligheten i Tyskland under krigen var jo også betydelig på grunn av krigshandlinger og dårlig ernæring. I Tyskland og de områder, som tyskerne holdt besatt døde ialt ca. 500 000 jøder og det er et sørgelig stort tall, men det er langt frem til de 6 millioner som det opereres med i propagandaen. Og allikevel vil det ta tid før den store myte blir avlivet.

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redaktør:
Finn Brun Knudsen.
Telefon 55 76 56. Postboks 1407.

Glem ikke de levende døde

Mens hele folket ferierer i tur og orden, mens kirkefolket jubilerer i kongelig gunst og kongressmenneskene møtes til fornyelse av vennskap og utveksling av meninger og erfaringer, mens alle er glade og nyter livet i norsk høysommer og sol, sitter det 43 politiske fanger i leiren på Bjørkelangen i forterende uvisshet og uten håp.

Det var en tid, da det så ut som om regjeringen hadde til hensikt å avvikle hele det politiske rettsoppgjør gjennom fortropende benådninger i det stille, og det skapte en lysere stemning i fangeleiren — det var likesom noe å se frem til. Men fra midten av februar måned i år ble det brått og uforklarlig slutt, og dagene — for ikke å si de kvelfulle nettene — går nå under forhold som for manges vedkommende nærmer seg fullstendig psykisk sammenbrudd.

Hva vi hittil har sett av løfteprogrammer til høstens stortingsvalg inneholder intet som angår oss og våre. Vi er med andre ord avskrevet og får ta konsekvensen av det med bedre tider for øye. Men de, som fremdeles sitter innesperret i fangeleirene, kan ikke uten vider avskrives. De er i Statens varetekt, og de n har ansvaret for både deres legemlige og psykiske velferd. Det bør også de erindre, som sitter i sine departementer og idag simpelthen bestemmer over disse ulykkelige og vergeløse menneskers liv eller død.

Vi har ikke hatt det med å be i disse 8½ år, som uværet har raset. Vår vei er opplysningens og sannhetsforskningens positive vei. Men i dag ber vi. Vi ber for de glemte, for de levende døde og deres pårørende. Det politiske rettsoppgjør var en hevnaakt, det er åpent erkjent av meningsberettigede. Men kan det da ikke snart være nok med hevnen, nå når både helse, forstand og liv står på spill?

Det er idag intet preventivt hensyn som tilsier, at disse 43 skal holdes i fengsel. Hva de fleste av dem dengang trodde på, tror de fleste i folket idag. Hva de dengang satte livet inn for, ruster de andre seg til idag etter beste evne. Hva så?

Vi skal ikke idag innlate oss på å skille sol og vind — det får være til senere. Idag ber vi bare om så pass respekt for menneskeliv og menneskeverd, at de utarmede, forpinte og nedverdige politiske fanger, som Staten ennå fortsetter å straffe, blir sluppet fri, mens de ennå har muligheter for til en viss grad å kunne gjenoppta et fritt menneskes liv. —

!!

... Og så snakker man så salvesfulle om folkestyret. La oss bare ta for oss de mest folkelige av alle, kommunestyrene, hvor velgerne har et stort utvalg å stemme på og hvor beslutningene i hvert fall til en viss grad gir uttrykk for folkemeningen. Men — hvis et kommunestyre beslutter f. eks. å øke billettprisene på sporveien for å få balanse i regnskapet og ikke belaste skatteborgerne med ekstrauttellingene i kommuneregnskapet, da sitter det noen byråkrater i Oslo, nærmere bestemt i diktator Thagårds kontorer og sier at det må ikke skje. De folkevalgte i kommunestyrene har intet å skulle ha sagt, når regnestaven i hans

høye stude har funnet ut at det ikke stemmer med hans hensikter. Og så får han sitt egentlige partis, A-partiets velsignelse. Det minner om Gunnar Knudsens ugjenkaldelige siste argument i prisdiskusjonene: Ja, men Thagård har sagt det! — Og det er folkestyre!

Vi leser tilfeldigvis et citat av den tyske (unnskyld) satiriker Wilhelm Busch:

«Wie der kleine Moritz sich die Weltgesichte vorstelt, genau so ist sie».

Tenk over det. Er det ikke sant?

Moritz, det er mannen i gaten, mannen som har den sunne fornuft, men som ikke

!

Det er mange rene tilfeldigheter i historien, som har fått de mest skjebnesvangre følger, og hvis våre politikere hadde hatt litt mer historisk kunnskap, ville de også hatt flere forutsetninger for å dømme og bedømme begivenhetenes forløp. Men idag er det «folket» som regjerer og ikke kunnskapen og innsikten, hvorfor resultatene også blir deretter.

Vi skal ta et par plukk fra historien — fra den nyttige lesning: Da de tyske rådsherrer i Prag i 1914 ble styrtet ut av et vindu, ble det innledningen til Husiterkrigene, og da 200 år senere de keiserlige rådsherrer Marlinitz og Slavaba på samme måte ble styrtet ut av et vindu, ble det opptakten til 30-årskrigen. La oss gå ennå litt frem i historien: Da Jan Masaryk ble drept ved liknende styrt ut av vinduet fra sin embedsbolig i Prag, ble det innledningen til det tragiske kommuniststyre i det ulykkelige Tsjekkoslovakia.

Man behøver ikke å være overtroisk for å kunne trekke paralleller. Men det viser seg at voldelige overgrep alltid vil hevne seg — ute i verden som her hos oss. Og slik er det også med den rettsstridige vold, som fra 1945 til idag er blitt øvet mot de tidligere NS-folk. De fleste er så sløve og så nærsynte, at de ikke ser den kreftskade som på denne måte er påført det norske folk, men denne vår tids svartedød vil sette merker etter seg ikke bare i årtier men i århundrer fremover. Og det er et mørkt blad i vår historie under det sosialistiske flertallsdiktatur i stortinget.

får anledning til å gjøre seg gjeldende uten hver gang koryfeene har bruk for hans stemme. De selvsamme koryfeer er livende redd for en folkeavstemning, for da kan den gode Moritz kanskje finne på å gå litt utenfor cirkelene. Og det igjen kan komme til å avsløre mange av dem, som stoler på, at velgerne som veloppdragne kreaturer på seteren kommer hjem til kvelds.

Fred uten hevn

Den nye, velkomne generalsekretær i FN, Dag Hammarskjöld, sa forleden i en radiotale: Verden må venne seg til tanken på krig, som slutter uten en fullstendig seier og som følges av en fred uten hevn.

Den betingelsesløse kapitulasjon, som Roosevelt med Morgenthauplanen som sluttresultat gjennomførte med russernes hjelp, var ikke hvitt manns verk, og den har allerede hevnet seg blodig og til en hel verdens fortvilelse. Og oppgjøret etterpå var bare hevn, likefrem Jehovahevn, som vi alle lider under. Kan Dag Hammarskjöld gjennomføre en nyskapelse på dette område, vil hans navn bli velsignet av menneskeheten, selvom noen smuskede individer i bakgrunnen skjærer tenner.

Også vi, som er ofre for den tidligere generalsekretærs hevnpolitikk fra hans flukt til London, ser med forventning på den nye manns virke. Vi vet, at den blodige krig, som sønderlemmet den hvite manns Europa, er blitt avløst av en like heftig kald krig, som har gjort oss til en pariakaste i vårt eget land. Det sies riktignok, at vi skal tilbakeføres til samfunnet, men hevnenes svepe svir fortsatt over ryggen, og skal det bli noen avgjørende forandring, så må også FN for alvor ta fatt. Det blir Dag Hammarskjølds oppgave — en av de mange, men også en av de vesentligste.

Det er en eiendommelig ting ved vår konfesjon, at justismord inntar en central plass i dens tilblivelse. En skulle da tro at tilhengerne av denne konfesjon ville være særlig varsomme hvor det gjalt å dømme og fordømme, og at de kristne folks historie skulle være fri for justismord, fordi vi ikke ville utsette andre for det vår Mester ble utsatt for. Dessverre, så er ikke tilfellet. Rettssaken mot Jesus fra Nazareth synes ikke å ha kunnet lære oss noe fremfor andre folk med andre religioner.

(J. B. Hjort: Justismord.)

Mange er i tvil

Fra debatten i odelstinget 14. juli ifølge det stenografiske referatet:

Wright (h): Jeg tror at hvis de dokumenter som fortrolige eller hemmelige i 1951 hadde vært kjent for Stortinget og det da hadde vært opplyst bl. a. hva vår representant i London uttalte, at kommer det et angrep, kan vi ikke i første omgang gjøre regning med hjelp, var hele forholdet til Atlant-pakten blitt et annet i vårt folk...

Gerhardsen (a): Det har vært alminnelig enighet i Stortinget om den forsvarspolitikken som har vært ført. Men ingen i denne sal bør være blind for at en hundreparts oppslutning om denne politikken er det ikke i det norske folk. Det er framfor alt temmelig mange som er i tvil om hvorvidt denne politikken er riktig. Man er i tvil. Og hvis en vil gjøre noe for å blåse til den tvilen skal en nettopp kjøre fram slik mindretallet i protokoll-komiteen ved denne anledning har gjort.

?

Den samme dag, som Winston Churchill hadde holdt sin store tale for dronning Elisabeth i Westminster Hall, deltok han i en høytidelighet, hvor det også var en del amerikanske gjester. Under denne kom han i snakk med en dame fra det store Midtvesten, og hun spurte ham stadig ut om de mange kriger som han hadde deltatt i. Og tilslutt sa han: — Når De spør meg om mine rent personlige opplevelser på slagmarken, så stammer de fleste av dem fra de såkalte flodkriger i Afrika, som jeg deltok i som ung mann. — Hvor interessant, Sir Winston, sa den henrykte amerikanerinne. Men, på hvilken side deltok De?

!!

«Navnet Ole Hallesby symboliserer fram for noe annet i vårt land i dag den mentalitet som i politikken krever konsentrasjonsleirer, i religionen evig helvede for sine motstandere.»

Kristinan Schjelderup i «Fritt Ord» 1934.

Tåpeligheten lever! Påtrengende spørsmål idag?

Hermann Fleischer på Hønefoss meddeler i Morgenbladet at det ved opptagelse av studenter ved Norges Tekniske Høyskole i Trondheim for året 1953-54 kreves attest for nasjonal holdning under okkupasjonen. Det står endogså i innmeldingskjemaet at slik attest må følge, idet det samtidig vises til opptakingsreglementets side 4.

Som herr Fleischer riktig bemerker, er de studenter som i år melder seg til Høyskolen jevnt over født i 1934. De var altså 6 år eller deromkring i 1940 og hele 11 år dengang «frigjøringen» brøt løs.

Ærlig talt hadde vi trodd at myndighetene nå hadde sluttet med dette galimathias. Det hørtes i et hvert fall slik ut da strotingsmann Kobbe for ca. 1 år siden interpellerte i Stortinget om saken. Likevel setter altså idiotien stadig blomster.

Når kommer vi derhen at hver nyfødt i dette land må utstyres med jordmorattest

for ikke å ha forbrutt seg nasjonalt i 1940—45?

H. N. H.

I tilslutning til det foranstående, siterer vi en lederartikkel i Tønsberg Blad (høyre-organ) for 8. ds.:

Efter okkupasjonens opphør ble det gjengs at det i kunngjøringer om ledige stillinger etc. i det offentlige tjeneste stod anført at man krevde attest for nasjonal holdning under krigen. Den skulle være en slags sikkerhetsventil eller kanskje like meget en dobbeltstraff for landssvikerne. Smått om senn er nevnte passus blitt mer og mer utvisket, og synderlig effektiv eller nyttig har den neppe vært når man ser hvordan tidligere medlemmer av NS fortar plass i departementer og andre offentlige kontorer.

Idag burde den derfor helst sløyfes helt. Det er neppe noen grunn til å trekkes lenger med denne levning fra de bitre krigsår.

Det er ikke alle steder den

Hva mener du om dem?

Omkring århundredskiftet var det en alminnelig hørt og antatt mening blant generalstabsoffiserer, at i krig vil Norge praktisk talt være erobret når Oslo er tatt. Er dette riktig også i dag i 1953?

Kan vi forsvare oss i en krig i dag?

Kan vi forsvare oss alene

er forsvunnet. Det vil således vekke noen forbauselse at den er bibeholdt i ansøking om opptagelse ved Norges Tekniske Høyskole i Trondheim. I skjemaet for opptagelse står det ganske strikt at attest som nevnt må vedlegges.

La oss si at de studenter som søker opptagelse er 20 år. Krigen begynte i 1940, altså for 13 år siden. Da var dagens ansøkere ca. 7 år gamle.

Kunne det ikke være en tanke for N.T.H. å underkaste sitt reglement en ganske liten revisjon.

samme dag krigen er over oss? Er Norges innbyggere mange nok til å forsvare landet den dag vi blir angrepet og besatt som Oslo ble det i 1940? Er Norge lammet om Trøndelag er besatt fra grensen og ut? Er Norge opphørt å være ett rike om Sørlandet er besatt? Er Norge forsvarsløst i en fiendes vold om det Bergenske er det? Er vår forsvarsevne nedsatt om Narvikdistriktet ikke er norsk? Kan vi fiskefø oss om Lofoten er i fiendehand? Hva betyr Troms for Norges finans? Er Finnmark noe mer enn reinbeite? Er Svalbard noe mer enn kull? Men Oslo er porten for hele Det Østfjeldske Norge. Oslo ble spart i 1940, takket være hvem? Hadde Norge vært republikk i 1940, var ikke Molde og Kr. sund blitt bombet. Hadde Norge lydd Bjørnstjerne Bjørnson i 1905 og blitt republikk hadde ikke Namsos og Bodø og andre kystbyer blitt

lagt i grus i 1940. Hadde Norge vært i union med Sverige i 1940, var det ikke blitt sett en fremmed soldat i Oslo. I dag er vi i union med U.S.A. Er dette nok? Tyskerne mente at 600 000 soldater kunne forsvare Norge. Hvor mange har vi idag? Er Norge trygget med de vi har idag? Men vi er alliert. Hva betyr det? Betyr det at vi først skal være voldtatt og massakrert og bortført som slaver, før enn slaget om Norge kan stå?

Gammel offiser.

Junkerfabrikkene

som i 1946 ble demontert av russerne i det 800 ingeniører og fagarbeidere ble sendt til Russland med de vestalliertes velsignelse, bygges nå opp igjen med rivende fart. Russiske pionertropper og østtyske arbeidsgrupper driver på dag og natt og senest til høsten vil produksjon en av fly bli gjenopptatt. Befolkningen i Dessau, hvor fabrikkene ligger, har fått ordre om å rømme 312 boliger for spesialistene som kommer hjem fra Russland.

UKENS KRONIKK

Det ringer for mr. Churchill

Den 78 årige britiske premierminister, Sir Winston Churchill har fått ordre av sine leger til å holde seg i ro i minst en måned og dette har avstedkommet adskillige forandringer i de planer som var lagt for sterpolitikken i de nærmeste uker. Sir Winstons sykdom er ikke av slik art, at den kan ventes å forverres eller forbedres fra dag til dag, sier hans svigersønn, mr. Christopher Soames. Han lider simpelthen av alminnelig tretthet, sannsynligvis mere åndelig enn legemlig, legger han til. Og nå befinner den gamle politiker seg på sitt landsted Westerham, ca. 40 km. sydøst for London.

Den engelske presse er urolig og begynner å drøfte, hvem som skal ta roret etter Churchill. «Daily Mirror» sier likefrem at han skylder seg selv, sin familie og sitt land å trede tilbake fra premierministerposten, og flere andre slutter seg til dette krav idet de antyder at han samtidig bør benytte leiligheten til å la noen av de ærverdige ministre falle til fordel for den yngre generasjon. Den egentlige ledelse av regjeringen er nå overtatt av finansminister Butler, som ved sin side har de konservatives leder i underhu-

set, kaptein Harry Crookshank og markien av Salisbury.

Den nye leder, Richard Austen Butler, er 52 år gammel og er for såvidt ung i en slik stilling. Rab, som han kalles av sine nærmeste, omtales i pressen som «vidunderbarnet som kom tilbake», og Butler var virkelig et politisk vidunderbarn. Bare 29 år gammel ble han ved det store «nasjonale» valg i 1931 satt inn i underhuset og fikk straks en fornem stilling som understatssekretær for India og har siden stadig vært i forgrunnen, når det konservative parti hadde makten. At han begynte i ministeriet for India skyldes vel ikke minst, at han var født derute som sønn av den store administrator, Sir Montague Butler. Han vant snart underhusets øre ved sin vel-talenhet — ikke av den varme og inspirerende art, men klar og kald som det glass vann, som han, spartaneren, ynder å nippe til under sin finanslovstale.

Politisk har Butler alltid vært den fullendte konservative partimann. Til en viss grad ser han nok sitt ideal i den eventyrlige Disraeli, men eventyret skal foregå innenfor partirammen. Derfor fulgte han først mr. Baldwin og senere mr. Chamberlain gjen-

nem tykt og tynnt, noe som bragte ham i motsetningsforhold til Churchill og Eden og forresten også til Lord Salisbury, som nå skal stå ved hans side i utenrikspolitikken. Da disse menn gikk ut i den politiske ørken, fordi de ikke kunne være enig i Chamberlains appeasementpolitikk, overtok Butler viseutenriksministerstillingen og gikk dermed inn for den Chamberlainske taktikk. Men så kom krigens mørke øyeblikk i 1940 og Churchills overtagelse av makten. Dermed var Butlers dager i utenriksministeriet talte, mens hans politiske stilling var så sterk, at Churchill var nødt til å «sparke ham oppover» og ga ham stillingen som undervisningsminister, og der ble han sittende under hele krigen.

Hva er så Butlers styrke? Jo, sier den engelske presse, han er å oppfatte som enslags fører for de ungkonservative, som ser partiets fremtid i en pakt med mere moderne tendenser og en ny innstilling overfor arbeiderklassen. Dette fikk da også uttrykk i partiprogrammet og var medvirkende til valgseiren i 1951.

Churchill, der som bekjent har evnen til å alliere seg selv med Fanden, når det bare tjener hans formål, så klarere enn de fleste, at Butler var a coming man, og han glemte gammelt nag og ga ham den store pris: finansministerposten. Det viste seg å være

et klokt trekk, for Butlers ledelse av rikets finanser har vært forbilledlig, og han er blitt den sterke mann i regjeringen. Det sa seg derfor selv, at Butler måtte overta, da Churchill brummende og motstrebende måtte trekke seg tilbake for å hvile.

Butler er en økonomisk uavhengig mann. Allerede som 24 årig student i Cambridge giftet han seg med den smukke Sydney Courtauld, datter av kunstsilkekongen Samuel Courtauld og søster av Grønlandsforskeren August Courtauld, og har siden levet i det store firnas millionatmosfære. Allikevel er et glass vann hans daglige drikk — ikke bare på talerstolen når han legger ut om rikets forbedrede finanser, men også i hjemmet og selskapslivet. Det forteller litt om mannen selv, og det er da de i hans nærmeste krets, som kaller ham «den forgyldte puritaner».

Sir Winston er nå så gammel, at han ikke godvillig forlater politikken, men selveste «Times» som har støttet ham gjennom de mange år, sier, at den gamle premierministers tjenester nå må komme fra hans ufrolignelige erfaring, hans dømmekraft og hans forutseenhet og ikke direkte fra beskjefte med statens saker hvor stimulerende det enn måtte være. Det er jo pent sagt, men det betyr jo, at det ringer for mr. Churchill.

Historiske perspektiver

Og ny tysk historieskrivning

Den anerkjente tyske historiker, Hubertus Printz zu Löwenstein, har utgitt en ny bok «Kleine deutsche Geschichte». Han er ikke bare en foretreffelig historisk forteller, men også en klarseer. Vi skal her nøye oss med et kort resumé av hans syn på den nyere tids historie:

Det var Bismarck som skapte det nye tyske keiserrike, og så lenge han sat ved roret, formådde Tyskland å føre en effektiv balansepolitikk mellom øst og vest, en kunst som Keiser Wilhelm II og hans senere kanslere ikke maktet. Bismarcks politikk kunne ha hindret den første verdenskrig, da den øverste hærledelse tok makten fra både keiseren og riksdagen. Så følger Weimar-politikken og Stresemanns forlikspolitikks forlis, som førte til Hitlerstyret og ble begynnelsen til enden. Det er en historisk lov, sier forfatteren, at ethvert voldsstyre opprettholdes ved de krefter, som det skylder sin eksistens, men også at det til sist tilintetgjøres av de samme krefter. Som en bestanddel av disse krefter nevner han «Lex van der Lubbe», som hadde tilbakevirkende kraft, og det var etter de samme prinsipper at de nazistiske førere selv senere ble dømt ved domstolen i Nürnberg.

Den tyske motstandsbevegelse var virksom helt fra 1933 og til den annen verdenskrigs slutt og viser at Hitlers tredje rike ikke var det eneste Tyskland. Men den engelsk-franske beroligelsespolitikk hadde umuliggjort tilintetgjørelsen av nazismen slik som den tyske generalstab hadde planlagt. Konferansene i Casablanca og Quebec fikk skjebnesvange følger, og i Potsdam var Atlantic-Chartaen, som James Byrnes har sagt, blitt til en glemt forpliktelse. Som det er hevdet av amerikanske og britiske iakttagere tapte Vestmaktene politisk den annen verdenskrig til Sovjet, og Tysklands og hele Vesteuropas grense er nå omtrent der, hvor den lå for 1000 år siden, da Heinrich I i 933 stanset magyarenes angrep — en fryktelig advarsel til de europeiske nasjoner.

Printz zu Löwenstein mener dog at den vestlige ver-

dens moralske, politiske, økonomiske og militære pondus uten krig vil kunne trenges russerne tilbake, og han setter sin lit til at den «i historien herskende guddommelige fornuft» under den bestående trussel vil bli vakt til erkjennelse av den felles europeiske arv. Et folk som innen sine rettmessige grenser kan utfolde seg fritt og likeberettiget, vil kunne tjene det overnasjonale fellesskap av all sin evne, men før den nasjonale enhet kan opprettes, må det skapes enighet på det åndelige område uten hat til andre nasjoner — heller ikke de østlige som selv er blitt offer for et gudløst regime som uten tysk medskyld ikke ville ha fått den makt som det har idag. —

Da Lenin ble finansiert av amerikanerne

Samspelet mellom amerikanske banker og høye sovjetfolk

Og Trygve Lie og pengene til revolusjonen i Norge

Den amerikanske senator Josef McCarthy er blitt verdens antikommunist nr. 1. Han slåss for å stanse alle kommunist sympatisørers innreise til USA, og de som allerede er der vil han ha ut av administrasjonen. Resultatet er at hele verdenspressen forunderlig nok har åpnet en kampanje mot ham. «New York Times» har gått i spissen i angrepene på ham, men plutselig kom det fra en av bladets kronikører en jublende hyldningsartikkel om McCarthy. En av ham ledet senatskomite hadde nemlig oppdaget at de demokratiske landes handelsflåter, særlig den engelske, hadde fraktet varer, endog strategisk viktige varer, til Kommunist-Kina, og at engelske skip hadde transportert kommunistiske troppeper. At USA hadde benyttet de samme rederiers skip til hjelpesendinger til Europa gjør saken ennå mer interessant. Engleanderne har lovet å granske McCarthys utsagn og

Under denne tittel skriver Dagbladet:

«Kong Haakon sier ofte et fornuftig ord, når han taler om det, han kjenner til. I går talte Kongen på Akershus, og sa:

«Jeg vil gjerne i dag og på dette sted, få bringe Norges bønder en takk for deres innsats under krigen. Dere arbeidet under forhold preget av knapphet og vanskeligheter, men den innsats dere ytte bidro i høy grad til at det ernæringsmessig ikke gikk verre for det norske folk enn det gjorde.»

Ordene vil slå godt an på landet, men kanskje ikke fullt så godt i byene, hvor bøndenes innsats under krigen ble bedømt under egne erfaringers synsvinkel. Kong Haakon satt i London, og vet lite om disse ting. Mange

Kongeord

URAN UNDER KANALEN.

Geologer har funnet rike oljeforrekoster og uranummalm under Den engelske kanal. Den eneste måte hvorpå man kan hente disse skatter opp av dypet er ved å bygge en tunnel, og det har satt fart i planene om anlegg av den meget omtalte tunnel mellom Frankrike og England. Man taler nå om at SHAPE skal ta initiativet også ut fra forsvarsmessige hensyn.

DET ER SAGT:

«O, hellige enfold! Hva innbiller «Farmand» seg at en aksjonær er i ledelsens øyne? En verdifull person med hvem man ønsker seg den mest intime kontakt? No. En kjær slektning som det skal dulles og stelles med? No. Sir, en aksjonær er i ledelsens øy-

Oslo-folk vil ikke ha glemt en tegning i Aftenposten fra den gang, hvor en pike og en gutt går på landtur, belesset med svære sekker og klesbylter — og på neste tegning kommer hjem igjen, halv nakne, med en liten geitost.»

ne hverken mer eller mindre enn et nødvendig onde — et onde med hvem man skal ha seg frabedt enhver kontakt utover det lovens minimum tilsier».

P. H. i «Farmand» nr. 24/53.

En viss garanti skulle ennu ligge i domstolene og grunnloven. Men dommerne utnevnes av regjeringen. De rekrutteres fortrinnsvis fra departementsjuristenes kredse og har derfor årelang erfaring i lojalitet mot regjeringen bak seg. For dommerne gjelder som for oss alle andre, at de er ubetinget uredde, og selvstendige mennesker er sjeldne.

(J. B. Hjort: Justismord.)

(Riksdagsbrannen) Lubbe, ble således dømt etter en lov som ikke gjalt i handlingstiden og til en straf som handlingstidens lov ikke hjemlet. (J. B. Hjort: Justismord.)

til Molotow og summen ble utbetalt av bankier Aldrich. Han adviserte den russiske handelsorganisasjon Amtog om oversendelse av beløpet via Frankrike, men meddelte samtidig at det var gjort fradrag for senatorenes Borahs og Brookharts regning med 80 000 dollars. I 1932 oppfordret Molotov mr. Wiggins om å benytte alle økonomiske muligheter for å påskynde USA's anerkjennelse av Sovjetunionen, g Amtog fikk anvisning på å hente gull i Chase National Bank innestående på senator Brookharts konto for med disse midler å befordre de amerikanske statsmaktens beslutning. Det hele gikk i lås samme år. Hvor mange millioner det kostet, er ennå ikke på det rene.

Det kan vel heller ikke forundre noen, at mr. Aldrich er en velsett gjest hos mr. Baruch og heller ikke at han deltok i konferansene med Churchill under dennes besøk i USA i vinter. Men det sier adskillig om at McCarthy har adskillig igjen å gjøre, når denne mann til og med av Eisenhower ble sendt som ambassadør til London. Et visst innblikk i samspelet får man også, når man betenker at Aldrich i Chase National Bank ble etterfulgt av den tidligere amerikanske høykommissær i Vesttyskland McCloy, som er dr. Adenauers svoger og svigersønn til chæ-

fen for Morgans bank, mr. Zinsser.

Et nordisk intermesso i det samme spill ble avslørt av den norske generalstabs etterretningsvesen 29. januar 1921. Det viste seg da, at det norske arbeiderparti fra den selv samme bankgruppe som samvirket med Sovjet, fikk midler til å utruste og bevepne 11 600 mann for revolusjonær aksjon. Det er det svenske blad «Vägen Framåt» som gjenoppfrisker dette, og tilføyer at overenskomsten på det norske arbeiderpartis vegne ble undertegnet av den mann som senere ble FN's generalsekretær, Trygve Lie.

Det synes å være mange papirer som løper rundt i den demokratiske verden, ikke bare gull — men endog rødkantede, sier bladet tilslutt.

I KIKKERTEN

Georges Bidault, som var utenriksminister i M. Mayers styrtede regjering, var sammen med sin sjef i USA. Under en middag hos president Eisenhower kom verten og m. Bidault til å snakke sammen om noen av de store talere i Frankrikes historie. Med stor begeistring snakket Bidault om den hårdt savnede Aristide Briand, den store forsoningsmann etter den første verdenskrig. — Ja, eg forsikrer Dem, hr. president, han kunne få folk til å gråte selvom han leste opp børskursene. — Nå, mente Eisenhower, jeg vet da mange som vil komme til å gråte under oppløsning av børskursene, selvom det ikke var en Briand so leste dem opp.

Brev fra Pus i kroken

Kjære Folk og Land.

Du har gitt meg mange verdifulle opplysninger, og det sier jeg deg takk for.

Men det er noe du stadig driver med, og som jeg ikke på vilkår kan være enig i: Du kaller stadig på *rettsfølelsen hos norske styresmakter*.

Skjønner du enda ikke at, *adressaten er dau?*

Og noen oppstandelse der i gården blir det neppe for det første. Bare tenk på slik omveltning det vilde bli om de skulde ta til vettet:

Henrettelsene etter krigen vilde bli mord, arrestasjonene vilde bli kidnapping, bot og erstatninger vilde bli plyndring, den strålende landsgavnlike, veldige nasjonale innsats ved å rømme til England vilde bli å stikke av fra det man var satt til å passe.

I slik belysning vilde alle de store kara få en forbløffende likhet med Al Capone og Dillinger — og alt det «store» som 13 års agitasjon har lært folk å akte og ære vilde ta seg ut som en grå kompost av dårskap og forbrytelse.

Og denne omveltningen trur du vil komme?

Engang kanskje — men ikke på 200 år.

Inntil da får du regne med at norske styresmakter vil holde fram med å late som de tror at okkupasjonen vilde glidd lettere hen over Norge dersom intet politisk parti ved sin ferd og farge ga tyskerne håp om et sympatisk samarbeid i fremtiden. For på den ideen hviler rettsoppgjøret.

Nei har du ikke annet å håpe på enn rettsfølelsen hos norske styresmakter — så får du like godt gi opp.

Det mener ikke jeg du skal. Mens sats heller din tillit til et — kanskje imaginært *for-syn*. Da blir den ikke så lett å knekke. For å sitere salig Ibsen: «Ute flyver fra meg trøsten — som en flyttfuglflokk om høsten, — men med blikket mot det indre — ser jeg håpets løvspring tindre.»

Det kan være et ord til alle oss nasjonale syndebukker.

Hjertelig hilsen,

Pus i Kroken.

Strategi og taktikk

Man skulle tro at Norge nu er blitt militærstat, og alle er med i en eller annen militær organisasjon, visste de fleste forskjellen på taktikk og strategi.

Men det er ikke tilfelle. Og en som stadig roter begrepene sammen er kringkastingen, som ofte forteller om «viktige strategiske høyder» i Korea, enda der ikke fins annet enn taktiske høyder på Koreas slagfelt.

Taktikk angår slagfeltet. — Det som er utenfor slagfeltet er strategi. Når Eisenhower dirigerer en divisjon til Korea, er det strategi. Når divisjonen settes inn på fronten, er det taktikk. —

«Opplantede bajonetter» er også et av kringkastingens gyselige uttrykk. Det er ikke noe rart i at folk vil fornorske sproget når selve kringkastingen kan prestere noe sånt.

Så liker kringkastingen å preke om, at der til demping av gatedemonstrasjoner i n. n. by ble kjørt opp tungt artilleri. Hvilket slet ikke er sant. Ingen finner på å kjøre rundt i bygater med 20—40 cm. svært artilleri for å holde orden på folk som knuser vindusruter. —

* * *

DE VISE MENN.

En amerikansk vitenskapsmann har satt seg fore å undersøke, hvor lenge menneskene egentlig har kunnet leve i fred med hverandre. Han er kommet til det nedslående resultat, at det har vært fred bare 268 av de 1953 år e. K. Resten av tiden har man bekriget hverandre ett eller annet sted på jordkloden — undertiden flere steder samtidig. Kom så og si at vi regjeres av vise menn!

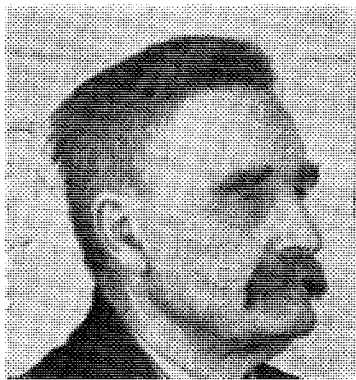
DET ER SAGT:

«...når det parti som engang var ukuelig i sitt syn på offentlig drift og som aldri var engstelig for å benevne seg konservativ, nå er blitt så mentalt beseiret av dem som ville ha alt over på det offentlige at partiet setter liberal foran, og dessuten lar en statsjener, en embedsmann, en lagmann, som får hele sin lønn av det offentlige, utarbeide partiets partiprogram, lokkematen foran valget, da blir det ikke så lett som de tror å gå til valgurnen og stemme f. eks. på høyre. Jeg gjør det fordi høyre er det parti som tross sin lunkne, vaneskrivende presse, er nødt til å gå retning høyre i fremtiden, den eneste farbare vei ut av snurpenoten, men med tro og begeistring på og for yrkespoliti-korne gjør jeg det såvisst ikke».

Anders Lange
i «Farmand» 25/58.

Et lite tilbakeblikk «Hvorfor jeg ble landsviker»

Av Fr. — O.

Jo mer man sysler med denne djevelske landssvikbeskyldningen, jo mer idiotisk blir den. At et lite land som Norge kunne oppdrive en 20-30 «Rottenikker», som for god betaling sto ferdig til å gi en fiende militære hemmeligheter, det kunne nok til nød tenkes. Men at en 80—90 tusen av landets borgere med sitt politiske rulleblad i den skjønneste orden kunne gjøre det — den påstanden er og blir idioti, og intet annet. Og vi får håpe at en historiker (Koht?) vil la dekket falle av den geniale opphavsmann — om ikke så lenge.

Egentlig er der 2 kategorier av oss «landssvikere». På den ene side gamlekarer, som hadde vært med i 2 stortingsvalg uten å høre et vondt ord for det. Og det var da også et «politisk kunststykke» å få disse karene straffet for «landssvik», fordi de ikke hadde meldt seg ut av partiet. Det var ikke til å unngå at de kom i vrangstrupen på «rettferdighetens» håndhevere. Men hva skulle de gjøre? Oss måtte de ha fatt i. Vi var jo den rene *redningsplanke* for «emigrantene». Ja, ja, så var der ingen annen utvei: Opp i Quislinggryta med hele smørja, og så sette fyr under. Og de «nasjonale» jubelrop, under hekseprosessen, fra *tyskerarbeiderne* og *krigsprofittørenes* struper lyder ennå i våre ører.

*

Når jeg har bestemt meg for å gjenoppfriske mine egne overveielser sommeren 1940, så skjer det av den grunn, at jeg tror «mitt tilfelle» kan stå som en «generalnevner» for mesteparten av oss passive NS.

Krigen kom jo som den berømte julekveld på kjerringa. *Forsvarsviljen* var i orden. *Forsvarsevnen* ikke. Dessuten var vi jo «nøytrale». —

Quislings proklamasjon tok iallfall ikke jeg så svært høytidelig. Jeg visste meget godt, at så tilrasket som han hadde blitt i arbeiderpressa etter utfallet av den såkalte Quislingsak i Storinget, så var iallfall ikke han mannen som kunne samle det norske folk.

Men så kom formannen i *Fædrelandslaget*, *Victor Mogens* frem på arenaen den 11. juni — altså dagen etter kapitulasjonen — og erklærte kategorisk bl. a. «at det fra et 100 pct. norsk standpunkt var det største *vanvidd* i vår historie å opprettholde krigstilstanden med Tyskland.»

Se, dette var noe annet. *Victor Mogens*, hvis politiske og spesielt *utenrikspolitiske* oversikt var skattet og anerkjent av alle, og dertil *formann* i den politiske organisasjon som knyttet sitt navn til *Fridthjof Nansen* og *Chr. Michelsen* — hans meninger måtte vi lytte til.

Og så kom til slutt *Dybwad Brochmann* den 4. juli som formann for *Samfundspartiet*, og han var ikke stort snauere i avtrekket, han. Den såkalte «dobbelte bunn» var ikke oppfunnet enda, så vi gå ut fra at den var menn som sto bak ordene. Ialffall gjorde jeg det.

Og så begynte jeg å legge sammen: *Nasjonal Samling*, *Fædrelandslaget* og *Samfundspartiet* *sammenlagt* utgjorde en så pass betydelig del av det norske folk — og slett ikke de dårligste — at når disse nå fikk «arbeide seg sammen», så måtte det kunne bli noe å møte tyskerne med. Og den som jeg nærmest tenkte på som *leder* i denne frbindelse var *Vitcor Mogens*. Han kjente jo tyskerne bedre enn noen annen av våre politikere, og måtte ha de beste betingelser for å komme på talefot med dem.

Ja, ser dere, så naiv kunne en gammel krok den gang være. Ikke ante jeg da, at jeg skulle oppleve å lese hans bok: «*Tyskerne, Quisling og vi andre*», ditte prakt eksempalar på politisk skjortevask. Ingen mann i Norge har — meg bekjent — bidratt mer til å gjøre det norske folk *tyskorientert* enn han ved sine utmerkede *utenrikskronikker*.

Og det skal han ikke lastes for. Han skulle bare i sin bok vært mann for å erkjent, at det ikke kunne vært utelukket at hans «kronikker» og *radiotale* hadde bidratt til innmeldelse i NS. Men da hadde han jo ikke blitt frikjent. —

Faktum er imidlertid, at av de tre taler som foran er nevnt, var det den som *Victor Mogens* holdt som gjorde størst inntrykk på meg, og det kom seg naturligvis også noe av, at min politiske innstilling var nærmest tilknyttet *Fædrelandslaget*. Påstanden om «vanviddet» er fremdeles bevart. Men kombinasjonen er partiene gikk i vasken. Der var for mange «store» i en for liten sekk, og *Quisling* sparket på leggene.

Så ble det bare igjen å hindre at tyskerne overtok *civiladministrasjonen*. (Da skulle det jo blitt herlig å leve her i de fem okkupasjonsår.) Det forutsatte imidlertid innmeldelse i NS og det resulterte i at man ble «landssviker». — Basta!

Men «belønningen» for de tre talere ble som bekjent: *Quisling drept*. *Mogens frikjent* og gamle, uskyldige *Brochmann 3—4 års fengsel*.

Slikt kalles for «rettsoppgjør» i Norge i vår tid. —

I. Fr. O.

Verboten!

For å lære etterkrigstyskerne demokrati innrettet US' informasjonstjeneste i Tyskland 40 «Amerika-hus» og fylte dem med et rikt utvalg av lesestoff på engelsk og tysk — innbefattet bøker som var forbudt av Hitlerstyret. — Ifjor besøkte 15 millioner tyskere disse amerikanske biblioteker og den daværende høykommissær McCloy priste foretagendet som en motvekt mot 12 års ensidig propaganda. — I forrige måned, forteller «Time» forsvant 25—30 forfatters bøker fra hyllene. Tyskerne smilte i skjegget og sa til amerikanerne: Vi måtte gå gjennom alt dette også under Hitler. —

Den japanske kronprins har del-tatt i kroningen i London, for så å tilbringe 6 måneder i England og USA. Regjeringen har stillet over 2 mill. kroner til disposisjon for denne reisen. Dette skjer 8 år etter Japans kapitulasjon. Når vi tenker på dette, må Norge unektelig være et noe tilbakevendende land, for her forsetter de styrende å straffe dem, som var på «den gale siden».

Bak jernteppet i Telegrafverket

Statens pensjonskasse

Det er vel få av medlemmene av «Utrenskningsnemnda» i Telegrafverket som tenker på konsekvensene av sine strenge dommer, når de fremdeles holder på at NS tjenestemenn ikke får lov å komme tilbake til sitt tidligere arbeide igjen.

Det ble under debatten om dette i Stortinget rettet en henstilling til administrasjonen fra Justiskomiteen «om å vise en liberal og forståelsesfull imøtekommenhet overfor eldre tidligere stasjonstjenestemenn, slik at ingen skulle bli stillet på bar bakke» — osv.

Etter siste interpellasjon i Stortinget synes det som om Telegrafverket tvertimot *intet hensyn har tatt til de eldre funksjonærer*, langt mindre «hensynsfull imøtekommenhet».

Dette bevises av Statens Pensjonskasses holdning likeoverfor oss, som også har forsoekt den utvei i sykdomstilfelle.

Pensjonskassen besvarte en søknad fra meg om invalidepensjon med at jeg ikke var blitt syk i Telegrafverkets tjeneste, og dessuten anså Pensjonskassen meg uttrått som medlem allerede i 1943 p.g.a. at jeg hadde fått utbetalt 60 pct. av mitt innskudd for årene 1943—45. Dette skyldes en Høyesterettsdom i et lignende tilfelle som mitt, og Telegrafverkets nektelse av å godkjenne en fullmektigstilling som jeg fikk i 1943. Men de resterende 40 pct. var beholdt av Pensjonskassen for disse år «for sitt ansvar». Rent tallmessig skulle jeg allikevel etter min mening få disse år medregnet i mitt pensjonsforhold når de hadde tatt de 40 pct. for sitt ansvar — hva ansvaret bestod i når jeg ikke ble godkjent som medlem for disse år, er vanskelig å forstå.

Spørsmålets juridiske holdbarhet er såvidt jeg vet, ikke prøvet ved noen domstol enda, men jeg er sterkt i tvil om holdbarheten av Pensjonskassens påstand om uttrede allerede i 1943 på ovennevnte grunnlag.

Det triste er jo at Pensjonskassen i stedet for å vise «en liberal imøtekommenhet overfor eldre, tidl. statstjenestemenn, tvert om bruker rene

juridiske spissfindigheter for å slippe fra forpliktelser som skulle synes rimelige.

Hvor står Telegrafverkets «Utrenskningsnemnd» i denne sak. Er spørsmålet overhodet forelagt Telegrafverket, min tidligere arbeidsgiver gjennom 24 år? Eller er det «Utrenskningsnemnda» som fremdeles er domsmenn?

Som jeg i mitt brev til Pensjonskassen fremholdt, tilfaller en ugift dames pensjon ved dødsfall Staten. De pårørende får intet. Var det ikke rimelig da at vedkommende i sykdomstilfelle fikk nytte godt av sitt eget innskudd, ihvertfall så lenge sykdommen varte? Hadde jeg fremdeles vært ansatt i Telegrafverket, hadde jeg ved sykdom fått inntil 1 års sykepermisjon med full lønn (på søknad 3 mndr. ad gangen). Hvis sykdommens varighet ble lengere, fikk en etter Telegrafverkets anbefaling invalidepensjon av Statens Pensjonskasse. Dessuten har Telegrafverket et «Hjelpfond» til hjelp for ubemidlede i vanskelige tilfelle og

under sykdom. Altså 3 instanser å møte sykdom og vanskeligheter med. I private bedrifter er det vanlig med 1 måneds lønn under sykdom. En har jo riktignok Trygdekassen. Men hva opplever en ikke der. Jeg fikk her i parentes bemerket beskjed om at selv om jeg fikk 3 kr. i stønad under delvis arbeidsuførhet, ble dette regnet for 6 kr. d.v.s. full stønad. Og som damen i Trygdekassen sa: «De får jo bare de 3,— kr. på ekstra stønad — dessuten må De vente 1 år for å få nytt sykehusopphold fra Trygdekassen, og det koster 25,— kr. pr. dag å ligge på sykehus, så det er om å gjøre å begynne i arbeide igjen så fort som mulig, for i et tilfelle som Deres kan De få bruk for et nytt sykehusopphold snart». Hva det koster av personlig viljestyrke til å imøtekomme hennes oppfordring, skal være usagt, og rører sikkert ikke de kolde hjerter i «Utrenskningsnemnda», men de som tenker litt menneskelig vil forstå det.

I en privat Pensjonskasse er det vanskelig, for ikke å si umulig å komme når en er 50—60 år. Det har jeg også erfart. I et meget godt firma hvor jeg søkte stilling, hadde deres private Pensjonskasse den bestemmelse at en ikke måtte være over 50 år, og fikk kun stå der til fylte 60 år. Altså umulig for meg å få stillingen.

Vi som er rammet av denne utrenskning enten p. g. a. medlemskap i NS eller annen «unasjonal» holdning, ble i sin tid ansatt i Staten så å si på livstid, hvis en da ikke gjorde svært kjedelige ting. Telegrafverket tok bare det forbehold at en ikke måtte gifte seg med kjøpmenn o. l. og en måtte avlegge taushetsløfte. Ellers var en underlagt Statstjenestemannsloven, lovene i Statens Pensjonskasse og Telegrafverkets reglement, som dette med giftermål er hentet fra.

Vi er dømt etter provisorske anordninger fra 1944 og loven om utrenskning i offentlig tjeneste av 1947. Dette var ting som var fullstendig uforutsett av enhver statsfunksjonær. De skulle ligge

nær å spørre om vi ikke også kunne hjelpes med provisoriske anordninger og nye lover i 1953? Logikken skulle ikke være så umulig, eller hva mener medlemmene i «Utrenskningsnemnda» og de herrer stortingsmenn?

Eller skal det fortsette med at denne nemnd i Telegrafverket, som har fått så stor makt og myndighet skal være overdomsmenn både over storting og departement, da må jeg tillate meg å mene at de blir tillagt en myndighet som nærmer seg det diktatoriske. Var det ikke så at de med sin nasjonale innsats mente å bekjempe diktaturet?

En må ikke fortænke en i at bitterheten mot ens gamle kolleger stikker frem av og til. Vi skriver jo nå anno 1953. Er vår «brøde» ikke sonet snart? Eller skal det bli på livstid? Hva med opptjente rettigheter og opptjent lønn, som ennå ikke er utbetalt? Skulle det ikke finnes en løsning av problemet med de gamle tidligere statstjenestemenn? Jeg bare tillater meg å rette spørsmålet til rette vedkommende.

B. T. N.

To linjer i vår rettspraksis

Stortingsmann G. Moseids foredrag i Stortinget

En av de siste dagene Stortinget var samlet, ble det en del debatt om en rekke nådesøknader fra tidligere NS-folk. Gabriel Moseid presiserte at vårt rettsvesen etter frigjøringen har praktisert to grunnsyn i sin strafferett. Vi gjengir her et fyldig utdrag av foredraget:

Både straffeloven, straffedomstolene og ikke minst Stortinget ved behandlingen av de spørsmål vi har i dag må legge vekt på formålet med straffen, formålet med inndragingen. Da viser det seg at det er to vidt forskjellige syn på dette som gjør seg gjeldende. Den klassiske strafferettsteori og den alminnelige oppfatning, kan vi gjerne si, i gamle tider var øye for øye og tann for tann. Gjengjeldelsesteorien var et grunnleggende moment i straffelovgivningen. Så fikk vi den utvikling, den gode utvikling som har foregått i vårt land ved revisjonen av straffeloven i 1842 og 1902. Det er særlig det arbeid med straffeloven av 1902 som Bernhard Getz utførte som har vært av banebrytende betydning for utviklingen framover til krigen kom. I stedet for å bygge på gjengjeldelse hevdet Getz og straffelovkommisjonen at «straffen alene da er berettiget, når den under avveien av de kryssende hensyn antas formåls-

tjenlig til å beskytte menneskelige interesser, men da også berettiget og nødvendig». Det er dette grunnsyn som danner basis for straffeloven av 1902. Det er også det samme grunnsyn som har vunnet fram i våre naboland. Den svenske straffelovkommisjon sier i sitt forslag av 1923:

«En på gjengjeldelse bygd straffelov har til eneste oppgave å hestemme og å tilføye forbryteren et sådant mål av lidelse som kan anses å motsvare den av ham øvede forbrytelse. — For den oppfatning av strafferettens oppgave, som ligger til grunn for det foreliggende forslag, er straffen et middel til å forebygge samfunnsfarlige gjerninger i framtiden.»

Det er altså to vidt forskjellige utgangspunkter for lovgivningen, for domstolens behandling av spørsmålene, og for Stortingets behandling av de spørsmål som er under behandling her i dag.

I sin bok «Øie for øie, tann for tann» har direktør Hartvig Nissen på samme måte trukket opp disse linjer for straffens hensikt, og han uttaler det optimistiske håp, at i tidens løp vil nok strafferetten nå det som Torp har kalt idealiet: samfunnets best mulige sikring mot forbrytelser med de færrest mulige offer og den minst mulige lidelse

for samfunnets ulykkeligste og mest beklagelsesverdige medlemmer forbryterne.

Nå tar jeg en reservasjon, for, som Stortinget vet fra før, mener jeg det er straffet en masse som ikke var forbrytere, og det er derfor altså ikke meningen å betegne noen av disse som forbrytere. Men dette er altså det mål som Hartvig Nissen mente en skulle søke å nå fram til, og personlig har jeg alltid vært en meget sterk tilhenger av dette syn.

Desseverre har vårt rettsvesen etter frigjøringen praktisert begge disse grunnsyn i sin strafferett. En kan gjerne si det slik som en landskjent, eller verdenskjent mann sa for en tid siden: Man kan si at et folk kan deles i to grupper, de rettferdige og de urettferdige, og det er de rettferdige som foretar grupperingen. Nå tar jeg også her en sterk reservasjon. Mine bemerkninger gjelder ikke i de tilfelle da forbrytelsen rammes av straffeloven av 1902 etter den tolking som var enstemmig godkjent før krigen. Intet av det vil jeg ha uttalt noe om, det er det som er skjedd utenfor det, og som etter min mening ikke er et rettsoppgjør, men i stor utstrekning et politisk oppgjør, som jeg taler om.

Disse to syn har fått så outrerte utslag som dette at en notorisk drapsmann, som i beruset tilstand går inn i en leir og skyter ned to fanger, etter hva det ble opplyst fordi han ville ha brennevin, har fått sin sak henlagt, mens det på den annen side drives en intens forfølgelse like overfor utvilsomt uskyldige mennesker for å få dem dømt. Jeg nevner bare her i denne forbindelse et sitat fra boka om kaptein Fritzner, som går ut på at vedkommende som hadde saken sa at han ville sette all sin evne inn på å knekke kaptein Fritzner.

har gått ved siden av hverandre under rettsoppgjøret. Jeg kan her bare, uten å gå inn på det, nevne den boka som major Langeland i sin tid skrev, og som alle formodentlig kjenner ganske godt. Det viser hvorledes to vidt forskjellige synsmåter har ligget til grunn for behandlingen av de enkelte mennesker etter som de var klassifisert som rettferdige eller urettferdige.

Jeg mener at her bør det ikke lenger være tvilsomt at det er den moderne oppfatning av rettsvesenet, den som tar sikte på å nå fram til en best mulig betryggelse av samfunnet med minst mulig lidelser, vi bør anerkjenne som den eneste som skal praktiseres i vårt land. Og da er det klart, at hvis en ser det slik, da er det ikke noe formål i og for seg å få ødelagt et menneske, enten det nå er økonomisk eller helsemessig. Det er ikke noe formål. Da er det formålet å unngå å bruke midler som unødige medfører skadevirkninger for de enkelte mennesker. Det er ikke av sentimentale grunner, men av moralske, og fordi all verdens erfaring i alle land, til alle tider viser at dette system, øye for øye, tann for tann — gjengjeldelsen — har spilt fallitt i alle land. Det er ikke noe land som har bedret sin kriminalitet på den måte, de har forverret den. Men dessverre er det gått i de aller fleste, under den forfølgelse vi har vært utsatt for under okkupasjonen, at mange ble grepet av en affektbetonet steining og for-

Jeg tilbyr Dem førsteklases varer og ber Dem være oppmerksom på prisene, som er langt under hva De må betale hos Deres egen kjøpmann.

Prima nysaltet UER i kvart-tønner, innveiet netto 25 kg. for kr. 46.50. (Utsalgspris på torget i Kr.sund kr. 2.20 pr. kg.)

Prima saltet TORSK i kvart-tønner, innveiet netto 25 kg. kr. 50.00.

Skinn og benfri TORSKEFILET i kasser á 75 kg., kr. 52.50. Dette er frossen vare.

Prisene er inkl. emballasje, og netto ved forskudd.

Otto Ottesen Havneraas
KRISTIANSTUND N.

FOLK og LAND

er tilsalgs i alle NARVESENS kiosker rundt om i landet. Løssalgspriisen er 40 øre. — NB! Meld av til vår ekspedisjon, Kierschows gt. 5, hvis bladet ikke er å få i kioskene. Kjøp et nummer til Dem selv og minst to til naboene. Det er på denne måte at våre synsmåter kan bli kjent.

STALINS SISTE ORD.

Nysgjerrige historikere spør ofte om de store menns siste ord. Og nå spør de: Hva sa Stalin? Vi kan ikke gi noe nøyaktig svar, men kan gjengi noen av hans siste. Moskva-ambassadoren i London, Gromyko, var i audiens hos Stalin umiddelbart før han skulle reise til London for å overlevere til Churchill de 90 tusen pund, som Russland skjenket til de skadelidte ved over-svømmelsene i vinter. — Har De noen beskjed som jeg skal gi premierminister Churchill, spurte Gro-

vekslet den med den alminnelige rettsfølelse. Det kommer så klart fram i et skriv til overlege Scharf-fenberg, hvor det heter:

«Norsk lov og rett, det er vi, det norske folk, og vi plikter å gjøre likedan mot landssvikene som de har gjort mot oss.... Jeg for min del har gjort mitt til hevnen, og mer hevnen skal jeg og alle gode nordmenn nå, det vår plikt å hevne våre kjære fra de nazistiske dødsleirer og Victoria Terrasse. Den som vil ta blotaktig på landssvikene skal ikke være trygg selv. Vi, den norske hjemmefront som har kjempet og sett elendigheten, tar den hevnen vi vil ha, der vi vet det må gjøres. Straffen skal være akkurat den samme som gode nordmenn fikk av nazistbødene.»

Det er altså dette syn som jeg mener vi må prøve å komme vekk fra i de forhold som vi nå går inn i, fordi det fortsatt vil bryte ned og senke vårt land som rettsstat. Direktør Hartvig Nissen har også vært inne på dette spørsmål i sin bok og han sier der, for å illustrere hvorledes dette gjengjeldessynet virker:

«I vår barnelærdom hørte vi nok om noe som het menneskekjærlighet og nestekjærlighet, og om en barmhjertig samaritan, om å besøke dem som sitter i fengsel og om å gjengjelde ondt med godt. Men slikt var da virkelig bare for religionstimen og til søndagsbruk. For vi er da sterke og normale mennesker med evne til sunn forargelse over dem som forbryter seg mot samfunnets lover! Vi vil tilfredsstille vårt hevnbegjær, vi vil i dydig forargelse ha rett til å rope vårt: «Kors-

myko. — Ja, sa Stalin med et smil, si til Churchill at været er meget godt i Moskva i april.

Og nå studerer mange på hva det egentlig skulle bety — muligheten av et møte mellom de fire store, noe som skjebnen altså satte en stopper for.

fest! Korsfest!» Vi takker vår Gud at vi ikke er som disse tollere og syndere.»

Det er overmåte interessant å lese direktør Hartvig Nissens lille bok. Hans bok er skrevet på grunnlag av et langt livs kjennskap til straffens virkninger på de enkelte mennesker. Han ble — han er jo død nå — en sterk tilhenger av den hensynsfulle, klokere og samfunnsmessig sett riktige linje som professor Torp har gitt uttrykk for i det jeg har sitert. Jeg mener for min del, at når det nå er praktisert så forskjellig i strafferetten i denne tid — og det tror jeg ikke noen vil bestride — så er det en viktig oppgave for Stortinget når det kommer søknader fra folk som er rammet så hårdt at det er grunn til å tro at de ikke vil kunne eksistere på rimelig måte, å ta hensyn til det nå. Stortinget kan ikke godt avvise slike hensyn lenger. Det vil også vise seg for vårt folk at denne utvikling som vi har vært inne på har vært en forfallsperiode i rettslig henseende, og den vil bli sett på slik i framtiden. Derom er jeg ikke et øyeblikk i tvil. Men vi behøver ikke for all framtid å bli liggende der. Vi skal gjøre hva vi kan for å gjenreise rettsprinsippene som de var for krigen satte inn og før vi kom inn på avveier her. Jeg vil også minne om at de formål som ganske visst mange ønsket å fremme ved denne hardhendte framgangsmåte, er forfeilet. Det har ikke ført til det ønskede resultat hverken når det gjelder bedømmelsen av de forskjellige sorter forbrytelser eller når det gjelder bedømmelsen av den betydning de har for utviklingen i vårt folk. Jeg har gjerne villet gjøre et nytt forsøk på å få Stortingets medlemmer — og også folk utenfor denne sal, de mennesker som interesserer seg for dette — til å tenke over på hvilken måte Norge har best utsikter til å nå opp til den høyest mulige rettskultur og de beste samfunnsforhold i det hele.

Bokken og havresekken

Avisene har allernådigst meddelt innholdet av protokollkomiteens uttalelser om regjeringens pengeforbruk under sitt gjestespill i London, til «Forsvaret», og man må uvilkårlig spørre, hvem var det regjeringen skulle forsvare?

Komiteen med Carl Wright i spissen finner, at det medgikk forbausende lite penger i dette millionsluket. Og Carl Wright var jo selv i London den tiden før han kom hjem igjen som ganske høy offiser!

Hadde det ikke vært en tanke, at noen andre enn Carl Wright og hans komite hadde gjennomgått disse affærene? — og helst folk som ikke på forhånd hadde interesse å innprente verden, at Londonoppholdet var en nasjonal prestasjon. Det finnes nemlig noen som er av den oppfatning.

Og hvis man skulle mene at innsatsen bygget på den såkalte Elverums-fullmakten, synes jeg å huske at Carl Wright i stortinget sa, at «Elverumsfullmakten» var en fiksjon e. l. og at Nygårdsvoll tok dette rent ille opp.

Men når disse tingene snart vil bli vitenskapelig belyst og tilrettelagt kan det bli høve å komme tilbake til idyllen i London. — Vi har så ofte hørt, at det må bli ro omkring rettsoppgjøret, men var det ikke bedre å ønske seg ro omkring Londontiden?

Tilskuer.

«DEN SKJØNNE ENIGHET»

Lord Montgomery sa forleden i en tale: Man sier at ingen kan tjene to herrer. Jeg tjener 14 og er godt tilfreds med det. Mine herrer er de 14 premierministre under Atlantpaktens og det passer meg bedre enn. Da jeg bare tjente England, hendte det at Atlee var misfornøyet med meg og sendte bud etter meg så jeg måtte møte i Downing Street og få en omgang. Mine 14 premierministre blir imidlertid aldri så enig om en ting at de kan komme til å genere meg.

30-åring

søker jobb hvor leilighet kan skaffes. Er vant til allslags gårds- og skogsarbeid, 3 års erfaring i gartneri. Vant til Allslags kjøring. Helst hogst- eller sagarbeid. Bill. mrk.: «Sjåfør.»

HJELP!

Student (herre) søker hybel eller hybelleilighet i Oslo fra 1. september. Stille og snill.

Bill. mrk.: «Hos tidligere N.S. —»

Hvorledes tenkte og følte NS bøndene? Og hvor står de nå? Norges Bondelags tidligere Nordnorges-sekretær

Trygve Engen

prøver å gi svar på det i boken

JEG ER INGEN LANDSSVIKER

Pris hf. kr. 11.—, ib. kr. 14.40. I bokh. i F. og L.s eks. eller direkte fra forf. adr. *Straumholmen*.

Gårdbrukere!

«Fres» 1000 ltr. dampkoker
«Gjeteren» elektrisk gjerde
«Norlett» melkekjøler
«Norlett»-Nordli og F. T.
hjulredskap for såvel hest som traktor
«Sjølgod» lunnedrag
«Spiralis» vedkløver

Be om brosjyre og priser.

H. SNAPRUD & CO. - Kongsberg

BILER — MASKINER — REDSKAPER
Tlf. 885 — 248

Vekkerur

Kr. 19,—, 21,75, 23,75, 25,75, 28,50. Beste kvalitet. Jung-hans rød, grønn, blå og gul. Sendes mot oppkrav.

Urm. R. GJESSING
Drammen.

Overrettssakfører Ketil Harnoll

Munkedamsv. 5, Oslo
Tlf. 42 21 30

Herrekapper solide militærfas. nedsatte til kr. 90.—.

Lakenstaut 135 cm. kr. 4,75.
Lerret 88 cm. kr. 1,75.

Blomstret kjolestoff — pene mønster kr. 3,50-4,10-4,40.
Skotskrutet kjolestoff kr. 3,10.
Flanell kr. 3,10. *Ensf. bomstoff* 80 cm., brunt, blått, rødt kr. 2,80. — *Silkestrømper*, to par kr. 10,—. *Nylon* kr. 6,— og 9,50.

J. Lihaug & Co. A.s

Bø i Vesteraalen.

UNG MANN

med handelsskole og interesse for bilbransjen og helst med kjennskap til bilrekvisita, søkes som ekspeditør og til fakturering.

Skriftlig søknad til dette blads eksp., bill. mrk.: «Ekspeditør.»

For ungdom

som ønsker å utdanne seg i bilbransjen er plass ledig som viser. gutt.

Skriftlig søknad til dette blads eksp., bill. mrk.: «Visergutt.»

Skrivemaskiner

Et mindre parti Rheinmetall Portable med koffert og 1 års garanti ankommet. Pris kun kr. 538.—. Avbetaling innrømmes.

SVERRE JACOBSEN
Ilseng.

Frukttrær

Motorsprøytebehandlet, sykdomsfri, kraftige 1. kl. N.S. (Norsk Standard) krontrær med godt rotsystem tilsalgs for høstlevering 1953. Sender over hele landet forsvarlig pakket med røttene i fuktig mose. Epletær: Cox Pomona, Gul Gravenstein og Silkeple. Plommetrær Gulplomme- (også kalt Eggeplomme-) og Sukkerplommetrær. Ved bestilling av større partier, innrømmes rabatt. Skriv eller ring. Alle skriftlige forespørsler besvares i den rekkefølge de innkommer.

Sv. J. Hanto's Planteskole

Lunde, Telemark. Tlf. 86 B.

FORBINDELSE

søkes med fagmann (gjærne bedrift) i nærings- og nytelsesmiddel-bransjen for fremme av forbruksartikkel med stort salgsmarked.

Bill. m. oppl. mrk. «Nyhet — Forretning».

TIL ALLE FHV. FANGER!

Hvis du ennu husker noen muntre historier fra fengsel og fangeleir, så skriv dem ned og send dem til meg. Særlig anekdoter som belyser vaktpersonalets åndelige og kulturelle nivå, men også andre komiske ting. Men gjør det straks!

D. Gjessing, Hølen p. å.

Nils Aalholm

Akersgt. 57 — Oslo
Tlf. 33 43 42 — 33 43 11

Assurance & Reassurance
Spes. automobilforsikring og leiekontrakter

FESTSANGER, TALER, prologer o. l. av alle slag skrives.

Kai Normann, Høllen i Søgne.
Tlf. Kr.sand S. 6047.

Berias fall -

(Forts. fra side 1)

rer seg imellem handlet om fortidens krigerske bedrifter. Og her var de store førere alltid russere. Grusnierne var derimot Russlands fiender inntil Stalin gjennom kommunismen kom seg på toppen og under de store utrenskninger fikk tatt livet av millioner russere, deriblant tusener av de mest populære offiserer. —

Malenkov er russer. Og det er nu et spørsmål om ikke Berias fall er et tegn på at det kommunistiske Sovjet vil forandre karakter og gå over til å bli et utpreget russisk Sovjet, med russiske mål, og slik at den kommunistiske lære blir trengt i bakgrunnen.

Men dette er ikke det samme som at verdensfreden er sikret. Det var krig nok også den gang det ikke fantes kommunisme. Og Russland, verdens største sammenhengende stat, har alltid hatt vidtgående imperialistiske mål og ikke spart sitt menneskemateriell for å nå dem. Derfor har også russiske tropper kjempet og blødd fra Ishavet i nord og til India i syd, og fra Paris i vest og til Vladivostok i øst.

Malenkov kan naturligvis ikke ha styrtet politisjefen og vist knyttneven til hans tallrike og utmerkede tropper, uten å ha vært sikker på hærens, den russiske hærs støtte.

Dette er også et moment som ikke bør glemmes.

* * *

Aulabrannen - -

(Forts. fra side 1)

det framgår av et lite forord skrevet av Seip til artikkelen. Både dette og at artikkelen har fått plass i Samtiden skulle borge for at de opplysninger den bringer om denne beklagelige brann er fullt ut å stole på.

Ved hjelp av opplysninger om Terbovens og andre tyskeres uttalelser på et møte hos Terboven samme dag brannen fant sted slår Hühnhausers fast at det var Aulabrannen som fikk Terboven til å gå løs på Universitetet og studentene. Det heter herom i artikkelen (side 289):

«Han benyttet denne anledningen for endelig å kunne slå løs, for å bryte den passive motstanden hos professorer og studenter, fjerne den en gang for alle».

Det samme fremgår av professor Sverre Steens artikkel om Universitetet i «Norges krig 1940—45». Han mener også at det var Aulabrannen som utløste tyskernes stengning av Universitetet og arrestasjonen og deporteringen av studentene.

Jeg vil ikke diskutere om det er pro-

fessor Halvor Solberg uttalte i sitt vitneprov i min sak:

«Det gjaldt ikke å sette alt på spissen... Hvis vi ikke hadde fått den brannen, så ville det ha ruslet og gått» (Stenografisk referat).

Endelig skal nevnes en uttalelse i boka «Tysklandsstudenter» skrevet av Michael Sars og Knut Erik Tranøy. Her heter det (side 13—14):

«Aulabrannen ble i alle fall en kniv som skar gjennom all tvil og diskusjon, og gav tyskerne det direkte påskudd til å stenge Universitetet i Oslo.

Jeg selv har også redegjort for Aulabrannen i min bok «Et oppgjør med landsmenn» (Side 66—68).

Jeg har der gitt uttrykk for at hvis Aulabrannen ikke var kommet, ville Universitetet sikkert kunne ha fortsatt sin virksomhet like til slutten av okkupasjonen.

Hvorfor ikke -

(Forts. fra side 1)

like stor grad som disses å støtte opp under en misforstått og stemoderlig behandlet gruppe i samfunnet, derfor er den berettiget.

Hva galt har i grunnen frontkjemperne gjort mer enn oss andre? De har fulgt sinn innskyttelse litt for raskt, og tillatt seg å sette seg ut over flertallets oppfatning i et gitt tilfelle, nemlig når det skulle avgjøres hvilken regjering som var Norges lovlige, den som satt i London eller den som holdt statsråd på Oslo Slott, slik det alltid har vært gjort. Misforståelse i dette tilfelle var kanskje ikke langt unna for mange som i dag har uplettet nasjonalt rulleblad. — Videre har de tatt konsekvensen av sin idealisme, og tatt til våpen mot Sovjet. Skal dette tilskrives en misforståelse, en trang til landsforræderi eller framsynthet? I dag er jo denne kampen nemlig ikke så fjerntliggende i tanken som noen hver av oss.

Når alt kommer til alt, har vel ikke frontkjemperne større herredømme over tilfeldigheter som fører dem til de forskjellige skritt de tar enn oss andre. Det har vi heller ingen rett til å forlange.

Og i dag, åtte år etter Tysklands kapitulasjon, kan vi gjerne være så storsinnet at vi legger en gammel uoverensstemmelse på hylla og gir hverandre hånden til samarbeid på like fot. Det er et skritt i fullt samsvare med vårt syn på velferdsstaten og avstraffelsen av dem som feiler.

Hans Arnesen.

«Under krig må retten, som mange andre av fredens sysler vike for de militære krav. Således fastslår de nye beredskapslover rettergansformer og regler som ikke er vesentlig mindre summariske enn hva der gjalt ved den tyske standrett. Men det som Høyesterett fastslo var at dette ikke burde gå ut over de tiltalte som dømtes etter at krigstilstanden er opphørt.

(J. B. Hjort: Justismord.)

*

Tidene forandrer seg

I Farmand nr. 28/53 leser vi følgende skrevet av Kai Mossin og nektet opptatt i Dagbladet:

«Det er en merkelig tid vi lever i. Under krigen var landsforrædere noe av det usleste vi kunne tenke oss. Idag setter vi igang makabre skuespill for å redde deres liv, og når de omsider er henrettet, legges de på lit de parade og hylles som fredskjempere. — Under krigen hyldet vi fedrelandssinn og lojalitet mot folket. Idag skjeller vi ut og nedrakker Sør-Koreas president for hans holdning (samtidig som vi helt glemmer eller forsøker å bortforklare det faktum at Syngman Rhee's handlinger har funnet full tilslutning hos sør-koreanerne). — For 5 år siden var våre hjemlige antikommunister krigshissere og displaced persons fascister. Idag er alle antikommunister selv om mange ikke vet egentlig hvorfor. De som har vært det tid-

ligere anerkjennes heller ikke, for de var det på et tidspunkt «da det ikke var riktig å være det». — Ja, det er i sannhet en merkelig tid».

*

Selvom dette er en enslig svale, tar vi det som et tegn på en gryende forståelse. Og vi spør da: Skulle ikke tiden snart være inne til at vi alle sammen kunne møtes til en saklig samtale om det som var og det som forgår idag. Vi kan da ikke for evig gå og se surt til hverandre og beskyldte hverandre for landsforræderi. Allerede nå vet vi så meget om det som gikk forut for det sørgelige som hendte, at vi burde kunne bli enig om, at det ikke må hende opp igjen. Vi skal ikke forlange henrettelse av de egentlige skyldige, men vi forlanger å tales ved om den egentlige skyld og om et forlik på verdige vilkår for begge parter. De, som ikke vil det, er vel til syvende og sist de egentlige skyldige. Det vil historien vise.

Hva har vi syndet?

K. D. skriver i «Sjøfartstidende»: «Arbeidsløsheten kryper oppover som et ondt varsel. Samtidig er det husnød. Mange vil gjerne gå igang med å bygge. Det er materialer nok. Men de får ikke bygge selv om de har penger og alt som trengs. Fremdeles trekker man for retten folk som har bygget av egne materialer på egen grunn og ved eget arbeid.

Det kunne hjelpe litt på både arbeidsløsheten og husnøden om

restriksjonene ble opphevet nå. Men regjeringen kan ikke. Den sitter fast i nasjonalbudsjettet. En gang fram i tiden kan de kanskje oppheve trelastrasjoneringen. Når det er for sent kommer de vel som den gang de opphevet manufakturrasjoneringen etter at folk hadde forsynt seg i Sverige og brukt store beløp av vår knappe valutabeholdning til det.

Si meg, hva har vi syndet at vi skal straffes med å bli regjert av en slik samling?».

En motig mann

LORENTZ VOGT

fylte 70 år 10. juli. Han ble hyllet av bladet «Nationen» med en artikkel hvorav vi hitsetter:

Direktør Lorentz Vogt har engang for spøk sagt at han ville bli fornærmet dersom noen sa om ham at han bare hadde venner. Når han imorgen den 10. juli fyller 70 år kan han gjøre det i trygg forvissning om at denne glosen ikke vil bli brukt, iallfall ikke med noen rett. Til det har han gjennom et langt og virksomt liv vært altfor aktiv på mange områder, og har hevdet sine egne meninger uten overflødig hensyn til hvem de huggene rammet som han med gavmild hånd delte ut.

Selv med en halv menneskealders virksomhet bak seg som Norges Industriforbunds administrerende direktør er det pressemann Lorentz Vogt først og fremst har vært, er og forblir til sine dagers ende. Som lederskribent hørte han til våre fremste, med sikker sans for form og stil; men samtidig med våkent øye for at ikke formen skulle kvele poengene. Og poenger har det aldri manglet i Lorentz Vogts artikler, selv om de ikke alltid ble like vel mottatt av leserne. Hans utpregede individualisme har ikke bestandig vært så helt lett å innordne under den offisielle linje i den bevægelse hvis talsmann han var, politisk eller faglig. Hvilket sli-

kert har vært til større bekymring for andre enn for ham selv. For Lorentz Vogt har slett ikke hatt noe imot å være litt av et forargelses tegn, enda forargelsen aldri var det virkelige ærend med det han skrev eller sa.

For Nationens lesere vil Lorentz Vogt være best kjent for sine artikler om rettsoppgjøret. Og det er vel et spørsmål om ikke hans belysning av forskjellige sider ved dette oppgjøret er det av hans livsgjerning som vil få den varigste betydning. Sin vane tro brød han heller ikke ved denne anledning seg om hvorvidt følget var stort eller lite, og heller ikke om hvem han kom i strid med. På et så tidlig tidspunkt at de fleste ennå fant det klokest å tie tok han for seg rettsoppgjøret og svakhetene ved det, dels i sin alminnelighet, dels ved en grundig gjennomgåelse av særskilte saker. Hans artikler vakte forargelse, det var han selv fullstendig klar over, men han fortsatte. Og hans anførsler var så grundig underbygget at rettsvesenet aldri har kunnet brukes til å slå dem ned.

I dag kan det vel sies uten å gå noens ære for nær at når synet på forholdene under krigen og på oppgjøret etterpå, nå er preget av langt større vilje til å vurderes og forstå, enn det var i de første årene, så er det ikke minst direktør Lorentz Vogts opplysningsvirksomhet å takke.

EN GAVE TIL VENNER

1. halvår — 24 nummer av
FOLK OG LAND
kan fåes samlet for en
pris av kr. 8,00

i

MADSENS BLADUTSALG
Trondheim.

FOLK og LAND

Utkommer hver lørdag i Oslo
Redaksjon: Postboks 1407, Oslo.
Finn Bruun-Knudsen
Telefon 55 76 56
Ekspedisjon: Kierschowsgt. 5,
Oslo — Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:

Kr. 16, pr. år, kr. 8, pr. halvår.
Sverige, Danmark: Kr. 20, pr. år,
kr. 10 pr. halvår.
Utlandet forøvrig: Kr. 24, pr. år,
kr. 12, pr. halvår.

I nøytralt omslag kr. 30,— pr. år
kr. 15,— pr. halvår.

Annonsepris: 32 øre pr. millimeter
over en spalte.

Løssalgpris: 40 øre.

Bruk postgiro nr. 16450.

Sambandstrykkeriet A/S — Oslo.